

מעט מא-להים

אור היום טוב

מבטו העמוק והמהפכני של ר' נחמן מעצים את קשיו
וחסרונותיו של האדם, עד כדי ציורם כחסרונות אצל ה' בעצמו,
אך דווקא מתוך כך הוא גם מוצא בהם מקום מפגש ושותפות
עם ה'. שמוליד תיקון ונחמה.

אחת השאלות הקשות ביותר בעבודתנו את ה', הן בחיינו הפרטיים והן בחיי
העם כולו, היא מדוע ישנם חסרונות במציאות, מדוע אין המציאות שלמה.
הקושי הנפשי הזה אינו נובע דווקא מתוך רצון להשתחרר מעול מסוים (כמו
קשיים נפשיים אחרים שלנו הנובעים לעיתים מצורך במילוי תאוות) אלא מתוך
תחושת החיסרון עצמו, תחושה של חוסר אונים מול צורך אמיתי שלי שאינו בא
לידי מילואו¹. מתוך תחושת הקושי נוצרת באדם מרירות מסוימת כלפי הקב"ה –
שהרי הוא כל יכול, מבחינתו הכל יכול להיות טוב ומושלם ומדוע אין זה ככה
בפועל? למה צריך לסבול ולהתמודד עם מציאות קשה? הרי אם ה' באמת אוהב
אותי הוא לא היה עושה לי את זה מלכתחילה. כך, בעצם, מתעוררת תחושת
ניכור וחוסר קשר אל ה' יתברך – מחולל החיסרון².

אהבתי אתכם אמר ה'

כדי לבחון את הקושי הזה, נקדים ונתכונן במעורבותו של הקב"ה בתוך
הקשיים אותם חווה עם ישראל במהלך הגלות,

אמר ר' מאיר: בשעה שאדם מצטער שכינה מה הלשון אומרת? כביכול
קלני מראשי קלני מזרועי. אם כן המקום מצטער על דמם של רשעים
שנשפך, קל וחומר על דמם של צדיקים. משנה מסכת סנהדרין פ"ו מ"ה

1. דוגמה עכשווית ונפוצה (לצערנו) לעניין היא שכול – אדם שאיבד ידיד קרוב או בן משפחה ל"ע. החיסרון שנוצר הוא עצום ולא ניתן למילוי, וממנו נוצרת לעיתים תחושת ניכור כלפי השי"ת, הלילה.
2. כמאמר זה לא נעסוק בשאלה מדוע יש רע בעולם (שאף היא שאלה בסיסית בעבודת ה' שלנו), אלא בשאלה אישית פרטית הנוגעת לאדם פרטי ולא למציאות כולה או לרע שבה.

במשנה זו ההתייחסות היא לפרט, כלומר – אדם רשע מישראל שנידון למיתה בגלל עבירה קשה שעשה. הוא בוודאי מרד בקב"ה ולכן גם ענשו בדין ובצדק, ואף על פי כן אומר הקב"ה 'קלני מזרועי'. הדברים נוגעים, כביכול, לקב"ה³. המשנה דנה קל וחומר ליהודים שלא חטאו כלפי ה' – ודאי ה' חש כלפיהם תחושת אהבה גדולה.

ר' יהושע אומר: מפני מה נגלה הקב"ה משמי מרום והיה מדבר עם משה מהסנה? אלא כשירדו ישראל למצרים – שכינה ירדה עמהם, שנאמר 'אנכי ארד עמך מצרימה'⁴. כשיצאו נגלה שכינה עמהם, שנאמר 'ואנכי אעלך גם עלה'⁵. ירדו לים – שכינה עמהם, שנאמר 'ויסע מלאך הא-להים'⁶. באו למדבר – שכינה עמהם, שנאמר 'ובמדבר אשר ראית וגו'⁷. ר' חייא ור' יהודה אומרים: בוא וראה רחמיו של מי שאמר והיה העולם, שכל זמן שישראל נתונים כצער, צרה כביכול לפניו שנאמר, 'בכל צרתם לא [קרי: לן] צר'⁸. אין לי אלא צרת צבור. צרת יחיד מנין? ת"ל: 'יקראני ואענהו, עמו אנכי בצרה'⁹, וכן הוא אומר 'כי הגוגע בכס, נוגע בבבת עינו'¹⁰. ר' יהודה אומר: אין תלמוד לומר 'ו'ן אלא יד' – מלמד שכל מי שמזיק לאדם מישראל, כאילו מזיק לפני מי שאמר והיה העולם. וכל זמן שישראל שרויים ברווחה הקב"ה שרוי ברווחה עמהם ובשמחה. וכן הוא אומר: 'לראות בטובת בחירך וגו'¹¹.

מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי ג ח

כאן (ובמקומות נוספים) מתארים חז"ל את שותפות הקב"ה בצרתם של ישראל, הן במישור הלאומי – 'ירדו למצרים – שכינה ירדה עמהם', והן במישור האישי – 'צרת יחיד מנין? שנאמר עמו אנכי בצרה'. מדברי חז"ל אלו מצטייר ציור בו הקב"ה מצטער יחד עם ישראל בצערם שלהם וכביכול יורד בעצמו למצרים כדי לחוש את קושי השעבוד המוטל עליהם. יש בדברי חז"ל אלו עידוד

3. נקודה זו דורשת התבוננות עמוקה, שכן יהודי זה ודאי מרד בהשי"ת ויתירה מכך – העונש המוטל עליו הוא לכאורה תיקון עבור נפשו – רק כך תוכל נפשו לשוב ולעמוד לפני ה' – אם כן ממה נפשך? אם הוא מרד במלך אזי מה אכפת למלך ממנו, ואם אכפת למלך ממנו, וזהו תיקונו אזי שמחה גדולה היא למלך לתקנו. ואכמ"ל.

4. בראשית מו ד

5. שם

6. שמות יד יט

7. דברים א לא

8. ישעיהו סג ט

9. תהלים צא טו

10. זכריה ב יב

11. תהלים קו ה

משמעותי לעם ישראל הנמצא בגלות וחש את החיסרון הגדול שבה. בהמשך נתוזר לדון בשותפות זו של הקב"ה עם ישראל.

למה הרעת לעם הזה?

ואולם דווקא מדברים אלו מתחדדת השאלה. הרי אם הקב"ה מצטער עם ישראל ואפילו מתחרט שכרא את הגלות ואת יצר הרע¹² – מדוע הוא חולל אותם? הקב"ה ודאי כל יכול וקורא הדורות מראש, אם כן הוא ראה מרישא את שעתיך לקרות, אז מדוע להכניס את עצמו למצב הזה כביכול ולהצטער אחר כך בצערנו?

מתוך התבוננות בקושי הזה, מגלה ר' נתמן הסתכלות חדשה על המציאות, שמשנה את תפיסתנו. הדברים אמנם עמוקים וקשה לעמוד על דיוקם המלא, ובכל זאת מצטיירת פה הכנה חדשה של הקשיים איתם אנו מתמודדים.

הנה ידוע שכל מה שחסר לאדם, הן ברוחני הן בגשמי, החסרון הוא בהשכינה שהוא בחינת א-להים. וזהו ותחסרהו – בודאי מעט מא-להים; היינו החסרון בודאי מא-להים, היינו בהשכינה. אך כשידע כל זאת שהחסרון הוא למעלה ולמטה, בודאי יהיה לו צער גדול ועצבות ולא יוכל לעבוד ה' יתברך בשמחה. לכך צריך להשיב בעצמו מה אני ומה חיי, כי המלך בעצמו מספר לי החסרון שלו, וכי יש כבוד גדול מזה. מתוך כך בא לשמחה גדולה, ונתחדשו המוחין שלו. וזהו וכבוד והדר תעטרהו – היינו על-ידי כבוד והדר שיש לו, שהמלך בעצמו מספר לו החסרון, תעטרהו במוחין חדשים¹³.

אומר ר' נחמן (על-פי תיקוני הזוהר¹⁴) שחיסרון זה שבמציאות אינו רק ברובד גשמי או אחר השייך לעולמנו, אלא חיסרון כללי, חיסרון בשכינה – כלומר

12. סוכה נב ע"ב:

אמר רב חנא בר אחא, אמרי בי רב: ארבעה מתחרט עליהן הקדוש ברוך הוא שכראם, ואלו הן: גלות, כשדים, וישמעאלים, ויצר הרע. גלות – דכתיב: 'ועתה מה לי פה נאם ה', כי לקח עמי חנם? וגו' (ישעיהו נב) יצר הרע – דכתיב: 'ואשר הרעתי' (מיכה ד).

13. תורה דומה מהבעש"ט מובאת בכתר שם ט"ז שצה:

'הביטו אל צור הוצבתם', פירושו: שכבר נזכר שכל תפילות האדם יהיו לתועלת השכינה שנקראת תפילה, כמ"ש 'ואני תפילה' – ששואלת ומתפללת מדודה שימלא חסרונה. וכל מה שנחסר לאדם הכל הוא בשביל החיסרון שבשכינה, וצריך האדם שיתפלל למלא חסרונה שמה...

אמנם ר' נתמן מחדש את עניין שותפותו של ה' עם האדם בחיסרון, כדלהלן.

14. תיקוני זוהר תיקון שביעאה קמו ע"כ, תיקוני זוהר תקונא שתין ותריין דף ע"ב:

'ויברא ה' את האדם', מאי א-להים? אלא שכינתא אתקרי א-להים, ועל ההיא נשמתא דאיתיהיבת כבר נש אמר 'ויברא א-להים את האדם בצלמו' – בדיוקנא דשכינתא, ועל ההיא נשמתא אתמר 'אך בצלם יתהלך איש'...

היסרון בהתגלות ה' יתברך בעולם (שכינה מלשון ששוכנת ומתגלה בתוך העולם¹⁵). וכך דורש ר' נחמן את הפסוק – 'ותחסרהו'. כלומר החיסרון הינו כביכול המעטה מא-להים, מהשכינה המתלבשת בתוך המציאות.

הסברים של דברים: בהנהגת ה' יתברך את המציאות פועלים בכללות שני אופני גילוי של ה'¹⁶. הראשון הינו הגילוי המתלבש בתוך המציאות (הבא לידי ביטוי בשם א-להים, הרומז למידת הדין והצמצום, כוח ענוותנותו של הקב"ה המתגלה במקומות הנמוכים ביותר – שווה בגימטריה למילה 'הטבע' – זוהי התגלותו של הקב"ה המוטבעת בתוך המציאות). ברמת גילוי זאת המציאות מתנהלת כביכול באופן עצמאי ומנותק מהקב"ה, אך מי שעניינים בראשו ויודע להביט אל תוכיתה של המציאות, מגלה כי ישנה יד מכוונת המשגיחה בעין פקוחה על כל הקורה.

לעומת זאת ישנה רמת גילוי גבוהה יותר בה ה' פועל באופן אקטיבי וגלוי לכל בתוך המציאות – דבר המתבטא בשם הוי"ה. דוגמה לדבר היא סיפור יציאת מצרים שבו כתוב "הנה יד ה' הוי"ה"¹⁷ (ופרעה מציג את הדברים באופן מאוד ברור כשהוא מתייחס למציאות הנראית מול פניו ולא למה שמעבר לה: "לא ידעתי את הוי"ה..."¹⁸). הקב"ה מתגלה כאן באופן ברור וחד משמעי בתוך המציאות, ואין ספק כי יש פה כוח עליון הפועל בעולם. מובן שהנהגה זו קיימת תמיד במציאות, אלא שהיא אינה גלויה לכל. יתירה מכך, בתורת החסידות דורשים את הפסוק "כי שמש ומגן הוי"ה א-להים"¹⁹ ומבארים שכפל השמות מקביל לכפל התארים. כשם שהשמש צריכה מגן כדי שאורה יוכל להיקלט בעינינו, כך שם הוי"ה הגלוי והמאיר צריך כיסוי כדי להתגלות במציאות – שם א-להים. מכך גם מובן שמי שמעמיק בהתבוננות בגילוי ה' במציאות יבחין בשם הוי"ה (המציאות הא-להית) המתגלה בתוך שם א-להים (המציאות הטבעית).

שם א-להים המורה על ההתגלות הטבעית המתלבשת במציאות, מחובר על כן לעם ישראל בכלל ולכל יחיד בפרט, ומורה לנו על הגילוי של הקב"ה בקרבנו. ובאופן פנימי – אנו מבינים שישנו קשר בין כל החסרונות במציאות כולה, שכן כולם תלויים בשם א-להים ומשקפים את מידת התגלותו בעולם.

15. עיין מאמר באתי לגני תשי"א פרק א לאדמו"ר מליובאוויטש, וכן תניא פרק נב שם מבואר שיש הבדל בין השכינה (שהיא כינוי לסוג של התגלות א-להית בעולם וכן לשרוש נשמות ישראל) לבין שם א-להים שאף הוא כינוי להתגלותו של השי"ת בעולם באופן מצומצם. ואכמ"ל.

16. עיין דברים אלו באריכות במאמרו של אדמו"ר הרש"ב מליובאוויטש ד"ה 'וידעת היום' תרנ"ז, שם מבאר את הקשר בין שמות אלו לבין גילויים אלו, ושתכלית עבודת ה' היא לגלות את שם הוי"ה בתוך העולם, ותן לחכם ויחכם עוד.

17. שמות ט ג

18. שמות ה ב

19. תהלים פד יב

לאחר שאדם מבין ומרגיש שחסרונו האישי הוא בעצם חיסרון כללי במציאות כולה, הדבר גורם לו לצער גדול ועצבות, משום שמשתלטת עליו תחושה שלא ניתן לפתור את בעייתו. כלומר, היות ולא מדובר פה רק בבעיה נקודתית של חיסרון בחייו הפרטיים אלא בחיסרון מהותי הרבה יותר, המציאות כולה חסרה – כביכול ה' בעצמו חסר.

ר' נחמן מחדד נקודה חשובה מאוד. לכאורה, נדמה לנו שדווקא בכך שהצרה אינה רק צרה שלנו אלא אף של הקב"ה נתנחם²⁰. התחושה שאמורה להיווצר היא שאנחנו לא לבד ויש עוד מישהו איתנו בתוך הסיטואציה הקשה הזאת, והשותף הזה הוא ה' יתברך בעצמו. אותו א"ל גדול ונשגב גם הוא חסר כביכול, יחד איתי. התודעה הזו אמורה ליצור תחושה נעימה של שותפות ונחמה בחיסרון, אך בפועל, אומר ר' נחמן, אנו חשים בדיוק להפך. אנחנו נופלים לעצבות בעקבות הידיעה שגם הקב"ה חסר. זוהי תחושה נוראה בעוצמתה, כיוון שהאדם מרגיש שהדבר היחיד עליו הוא יכול להישען – גם הוא נמצא איתו בקושי. כביכול גם ה' יתברך מצטער בגלות השכינה, ונראה כאילו גם הוא אינו יכול להוציא אותנו משם. לא רק שאני מוגבל, גם מי שסמכתי עליו שיוציא אותי מפה, מצטייר כמוגבל.

מתוך תחושה זו נופל האדם לעצבות (שהיא מיסוד העפר כידוע²¹) – כלומר הוא "נדבק לרצפה" בתחושת חוסר אונים וחוסר חיות) ולחוסר יכולת להתמודד עם הקשיים.

נראה שהעובדה שהחיסרון הוא גם בשכינה, אמורה לשמת אותנו ולהפיח בנו תקווה – אך בפועל, אומר ר' נחמן, אנו חשים כאילו החיסרון הוא רק חריף ועמוק יותר כאשר הוא גם חסרונה של השכינה.

מה אנש כי תזכרנו

כדי לצאת מהעצבות הזאת, אומר ר' נחמן, עלינו 'להשיב בעצמנו', כלומר להתבונן פנימה, להבין שיש פה משהו מעבר לתחושת החיסרון עצמה. להבין שדרך החיסרון הפרטי שלנו ה' מדבר אלינו. לא מדובר באיזו התעללות ח"ו של בורא עולם כלפי המציאות (כפי שהיה נדמה בטרם ידענו שגם הוא מצטער

20. כאחת מנבואותיו של יחזקאל אנו מוצאים יסוד דומה:

מקול מפלחו הרעשתי גוים בהורדי אתו שאולה את יורדי בור, וינחמו בארץ תחתית כל עצי עדן מבחר וטוב לבנון כל שתי מיס.

יחזקאל לא טו

פירש הרד"ק:

היתה להם נחמה בו כשירד שאול גם הוא, על דרך שאמר ישעיה על מלך בבל: 'גם אתה חלית כמוני'.

כלומר היות והצרה באה גם על גדולים מהם הרגישו תחושת נחמה. כך, להכריל, כאשר אדם חש שאף הקב"ה חסר כביכול, הדבר לכאורה מסב לו תחושת נחמה.

21. עיין תניא פרק א.

בצרתנו), וגם לא של חוסר יכולת שלו לפעול במציאות ח"ו. יש פה כלי תקשורת של הקב"ה עימנו בתוך המציאות שלנו, ויתירה מכך – בתוך החסרונות שלנו ועל-ידם.

על-אף היותי אדם, קטן ושפל אל מול כורא העולם האין-סופי, ואפילו על-אף החסרונות הנדמים בעיניי כבלתי ניתנים לשינוי בתוכי (עד כדי כך שלפעמים החסרונות נדמים לי ככאלה שאינם מאפשרים לי בעצמי לחוש קשר אל ה' יתברך – ובהם מתחדדת הנקודה הזאת), הקב"ה בוחר כי ובוחר במגבלות שלי כדי לשתף אותי בחסרונותיו שלו בעצמו "כביכול".

ישוּב עולה בנפש השאלה מדוע ישנו צורך לגרום לי לחיסרון כדי להשתתף עימי, וכי איני יכול להשתתף עם הקב"ה בצדדים הגדולים והחיוביים של המציאות? (כגון התכונות והתפעלות בפלאי הבריאה וכד'), הרי שם הקב"ה הוא "מלך אל רם ונשא" וגדולתו היא שתגרום לי לרצות להתקרב אליו עוד יותר!

כאן מתבהרת נקודה עמוקה נוספת. דווקא בנקודת החיסרון שלי ושלי השכינה, כביכול, טמון עומק החיבור ביני לבין ה' יתברך. להבנת נקודה זו יש להקדים רובד ראשוני והוא – מטרת החיסרון.

אתהלך לפני ה'

"ויהי אחר הדברים האלה, והא-להים נסה את אברהם". כתיב: "נתתה ליראיך נס להתנוסס מפני קושט סלה"²², ניסיון אחר ניסיון וגידולין אחר גידולין בשביל לנסותן בעולם, בשביל לגדלן בעולם, כנס הזה של ספינה. וכל-כך למה? מפני קושט. בשביל שתתקשט מדת הדין בעולם, שאם יאמר לך אדם: למי שהוא רוצה להעשיר מעשיר, למי שהוא רוצה מעני, ולמי שהוא רוצה הוא עושה מלך – אברהם כשרצה עשאו מלך, כשרצה עשאו עשיר. יכול את להשיבו ולומר לו: יכול את לעשות כמו שעשה אברהם אבינו? והוא אומר: מה עשה? ואת אומר לו: 'ואברהם בן מאת שנה בהולד לו', ואחר כל הצער הזה נאמר לו: "קח נא את בנך את יחידך", ולא עיכב, הרי 'נתת ליראיך נס להתנוסס'. בראשית רבה פרשה נה א

חז"ל מבינים כי הניסיונות שכאו על אברהם (במקביל לחסרונות הבאים על האדם וגורמים לו לניסיון באמונתו בה' יתברך), מטרתם לגדל ולהגביה את האדם לרמה גבוהה יותר²³. וכאן עולה קושייתנו – מדוע אין ה' מגדל את האדם

22. תהלים ט

23. יש מקום להעמיק הרבה בדברי חז"ל הללו – מה משמעות התקשטותה של מידת הדין? ולמה הקב"ה צריך לערוך כביכול חשבון ביחס למה שיאמרו העולם? ואכמ"ל. עיין שפת אמת פרשת וירא תרמ"ט.

ומצמיח את נפשו ללא הקשיים והכאבים הכרוכים בכך?²⁴

נראה לעניות דעתי, שפה אכן מונח המפתח להבנת הקושי. כאשר אדם חש את התהליך עובר עליו בעצמו, הוא חש את עומק הצורך בחסר לו, את עומק הקושי במציאות חסרה, ורק כך הוא יכול באמת להתפתח ולצמוח. כך הוא טבעו של אדם, אם הוא אינו חווה את הדברים על בשרו ואינו מבין את משמעות החיסרון הוא אינו יכול להתייחס לדברים באופן אמיתי. אדם שיקרא בספרים על קשיים וחסרונות של אחרים ב'בני חיי ומזוני', ואף אדם שייפגש אישית עם מי שתווה קשיים כאלו וישמע ממנו את סיפור חייו – אפילו יודעזע מן הסיפור – הדברים יוכלו לגעת בו רק ברבדים חיצוניים של נפשו. לעולם לא יוכלו הדברים להיחרט בנפשו עמוק מספיק כדי לגדל אותו, שכן בגמר שמיעת הסיפור הוא חוזר לחייו שלו ולעולמו הפנימי העצמאי בו נשאר הדברים כגדר סיפור חיצוני בעלמא. לעומתו, אדם החווה את הקושי, חי אותו יום ויום ושעה ושעה, בהכרח נחרטים הדברים עמוק בנפשו, והוא חייב להתמודד איתם באופן בלתי אמצעי, ולמצוא לעצמו פתרונות לקשיים בהם הוא נמצא. אדם כזה, כאשר נפשו בריאה והוא אכן מצליח להתמודד עם הקושי ולא להתמוטט ממנו, מגלה תובנות חדשות ועומקים חדשים בחוך נפשו שלו, וממילא גם בתוך עבודת ה' שלו. התהליך אותו עובר האדם קורה רק בגלל היותו 'בעל החיסרון' – אחרת שוב היה חש שאין הדברים נוגעים אליו אישית. וכך בעצם, מטרת החיסרון היא להעביר את האדם תהליך (מעין התבגרות) אותו לא היה יכול לעבור בלא החיסרון²⁵.

כאן מקומה של אמירתו של ר' נתמן. אחרי הידיעה כי עלי לתוות את החיסרון ובעזרתו להתבגר ולצמוח, מיתוספת בתוכי ההכרה שהחיסרון הזה הוא גם חיסרון בשכינה, בגילוי של ה' יתברך במציאות – ובעצם כל המציאות זקוקה להתבגרות, והתהליך הזה תלוי בי ובהתבגרות שלי.

דא עקא שעד עכשיו חשתי שיש מישהו מבוגר שמלווה אותי בתהליך, ועכשיו אני חש אחראי ו'בעלים' על התהליך²⁶. עד עכשיו שמחתי מתחושת ה"שותפות בצרה" עם הקב"ה, עכשיו התחושה היא מרכאת ועצובה, מין תחושת בדידות וצורך בעזרה מבחוץ.

24. כדברי חז"ל על ייסורים:

רבי חייא בר אבא חלש, על לגביה רבי יוחנן. אמר ליה: חביבין עליך יסורין? אמר ליה: לא הן ולא שכרן. אמר ליה: הב לי ירך! יהב ליה ידיה ואוקמיה. ברכות ה' ע"ב

25. מובן שה' יתברך הוא איך-סופי, ואינו מוגבל במגבלות אלו של האדם. אכן אם ה' היה רוצה היה יכול לגרום לאדם להתבגר גם בלי החיסרון, אך כך בחר ה' יתברך להנהיג את עולמו, ועלינו מוטל לנסות להבין מה משמעותם של דברים.

26. מובן שישנה בחינה עליינה יותר, בה ה' אכן מלווה אותי בכל התהליכים. אך אנו עוסקים בצדדים בהם ה' מתגלה אלינו בחוך המציאות.

לכך צריך להשיב בעצמו מה אני ומה חיי, כי המלך בעצמו מספר לי
החסרון שלו, וכי יש כבוד גדול מזה.
זהו אמירתו המתודשת של ר' נחמן. ה' ודאי לא עזב אותי אלא הוא "חווה"
אייתי ביחד את התהליך.

כמובן שהקב"ה אינו חסר לעולם, ואינו טועה לעולם. למה אם כן הקב"ה
מצטער שברא דברים מסוימים (גלות, יצר הרע וכו')²⁷? נראה לענ"ד שכוונת
חז"ל היא שהקב"ה ברא את הדברים הללו באופן שהוא מצטער עליהם. כלומר,
מעצם בריאתם הדברים הללו מצערים, וזהו גם תפקידם במציאות, אלא שהקב"ה
משתמש בהם על מנת להצמיח בעזרתם את אהוביו. בעזרתם השי"ת גם נמצא
עימנו בתוך עומק הגלות.

ברובד עמוק יותר ניתן לומר שנקודת המפגש העמוקה ביותר שלי עם ה' בתוך
המציאות היא דווקא בנקודות החיסרון הללו. היות והשי"ת הוא באמת אין-סופי
ולא ניתן להפיסה בשום כלי אנושי, המקום היחיד בו אני יכול לתפוס את ה'
יתברך הוא דווקא דרך ה'חסרונות' שלו כביכול, שבהם יש מעין דמיון אליי²⁸.

אם כן, דרך התקשורת החדשה הזו שנוצרת ביני לבין השי"ת, איננה רק דרך
נוספת להתקרב לה'. היא מאפשרת לי לפגוש את ה' בתוך עומק המציאות שלי
בנקודת החיבור העמוקה ביותר (כנשמה בגוף) אל השי"ת.

...וכבוד והדר תעטרהו – היינו על-ידי כבוד²⁹ והדר שיש לו, שהמלך
בעצמו מספר לו החסרון, תעטרהו במוחין חדשים. שם

המוחין החדשים שהאדם מתעטר בהם הם ביטוי לעומק הגילוי של קשר חדש
עם המלך. קשר שבו בהתחלה חשבתי שאני הקטן והחסר צריך להתמודד לבד
עם המציאות הקשה, ועכשיו אני מבין שעצם הקושי שלי, החיסרון בעצמו, הוא
נקודת החיבור שלי אל השי"ת שברחמי הרבים מצמיח אותי ומעביר אותי
תהליך, ועם זה נמצא אייתי ופוגש אותי בתוך עומק התהליך.

"אנכי אשמה בה'. יתמו חטאים מן הארץ"³⁰. הנה ידוע, כי כל
החסרונות שבאים לאדם, הן באין מחמת השבירה, שנפלו ניצוצות
ונחסרו מהשכינה, כידוע. והתיקון הוא על-ידי שמשמח את עצמו

27. סוכה נב ע"ב

28. כל זה כמובן במציאות העכשוית והחסרה שלנו, שכן לעתיד לבוא 'הנשמה תהיה ניזונת מן
הגוף' וגם התומר יגלה א-להות באופן מאיר וגלוי.

29. כבוד הוא כלי ביטוי חיצוני למעמד פנימי (כבא קמא צא ע"ב: "כי הא דרבי יוחנן קרי
למאני מכבודותא"), וכך גם כאן הכבוד אותו אני חש נוכח מתחושת הגילוי של רגשותיו של
הקב"ה כלפיי.

30. תהלים קד

באלוקיו, אזי נשלמו כל החסרונות מהשבירה, ונתעלה כל הניצוצות. וזה: אנכי אשמח בה', יתמו ונשלמו כל החטאים – הינו החסרונות, כמו שכתוב: ³¹ והייתי אני ובני שלמה חטאים. מן הארץ – היינו ארץ העליונה, בחינת השכינה. ליקוטי מוהר"ן תורה צ

תורה זו היא הבאה בליקוטי מוהר"ן אחרי "ותחסרו מעט מא-להים", ובה מדגיש ר' נחמן את היסוד אותו ביאר בתורה הקודמת. התיקון לכל החסרונות אינו נעוץ דווקא בהשלמת החיסרון עצמו, כלומר שלא יהיה חיסרון (את זה ה' יכול לעשות גם בלי צורך בתהליך)³², אלא בכך שאדם משמח עצמו בא-להיו – כלומר מבין שה' נמצא איתו בעומק התהליך. הוא אינו לבד בחיסרון שלו, והתהליך הזה אינו לשווא אלא כדי להצמיח אותו, ויתירה מזו – את המציאות כולה "אזי נשלמו כל החסרונות מהשבירה, ונתעלה כל הניצוצות".

31. מלכים א א

32. לעיתים החיסרון באמת לעולם לא ימולא, ככרוגמה שהבאנו לעיל באדם שאיבד קרוב או ידיו.